

Türkiye'deki orman ürünleri ithalatçısı işletmelerin sertifikalı orman ürünlerine ilişkin görüşleri

Türkey Türkoğlu^a, Ahmet Tolunay^{b,*}

^a Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Köyceğiz Meslek Yüksekokulu, Köyceğiz/Muğla

^b Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi, Isparta

* İletişim yazarı/Corresponding author: ahmettolunay@sdu.edu.tr, Geliş tarihi/Received: 25.07.2013, Kabul tarihi/Accepted: 22.08.2013

Özet: Bu çalışmada, başta kereste olmak üzere orman ürünleri ithal ederek, bu ürünleri iç ve dış piyasaya pazarlayan özel sektör işletmelerinin, sertifikalı orman ürünlerine ilişkin görüşleri araştırılmıştır. Bu kapsamda, 56 işletmeye yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak 15 sorunun yer aldığı anket yapılmıştır. Elde edilen anket verilerinin değerlendirilmesinde, SPSS 20 istatistik paket programından yararlanılmıştır. İstatistiksel analizlerde 0,05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır. Verilerin güvenilirliği Cronbach's Alpha katsayısı bulunarak belirlenmiştir. Araştırma yöntemleri olarak ise frekans analizi, yüzde analizi, bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi ve duncan testi kullanılmıştır. Sonuç olarak, işletmenin büyüklüğüne ve ihracat yapması durumuna göre sertifikalı orman ürünlerine ilişkin görüş farklılıklarının bulunduğu görülmüştür. İç piyasada sertifika talebinden kaynaklı satış problemlerinin çok az olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sürdürülebilir orman yönetimi, Sertifikalı orman ürünleri, Orman ürünleri ithalatçısı işletmeler, Türkiye

Opinions related to certified forest products of forest products importer companies in Turkey

Abstract: In this study, perspectives of enterprises importing forest products especially timber and marketing these products to domestic and foreign trade in Turkey, on certified forest products was researched. In this context, survey consisting of 15 questions it was applied face to face to 56 enterprises. In doing analysis it was benefited from SPSS 20 statistical package program. Statistical analysis significance level criteria have been 0.05. The reliability of data is determined by finding Cronbach's Alpha. The research methods are frequency analysis, percentage analysis, independent sample t test, one-way analysis of variance and duncan test. As a result, the size of enterprises and the export status cause enterprises to have different points of perspectives. Domestic markets have very few sale problems resulting from certificated forest products demand.

Keywords: Sustainable forest management, Certified forest products, Forest products importer companies, Turkey

1. Giriş

Ülkemiz orman endüstrisi son on yılda gerek ithalat ve gerekse ihracat hacminde hızlı bir büyüme eğilimi yakalamıştır. Ağaç malzemenin, yeni teknolojik işlemlerle dayanıklılığının artırılması ile birlikte yeni mimari tasarımlarda kullanılmasının yaygınlaşması bunun en büyük sebeplerinden biridir. Doğal güzelliği ve çok farklı özellikleri ile vazgeçilmez bir ürün olarak ağaç malzemeye olan ihtiyaç, gün geçtikçe artmakta ve önemli bir ticari malzeme olmaya devam etmektedir.

Ülkemizdeki endüstriyel odun kaynakları 1985 yılına kadar talebi karşılarken, bu tarihten itibaren endüstriyel odun ithalatı büyük bir artış göstermiştir (Korkut vd., 2010). Günümüzde de sektörün, artan odun hammaddesi talebini karşılamada ülke devlet ormanlarının yetersiz kalması sonucunda aradaki fark özel girişimciler tarafından ithalat ile kapatılmaya devam etmektedir. Ülkemize farklı ülkelerden tomruk, kereste, sanayi odunu, odun yongası, yonga ve lif levha, kontrplak ve tropikal bölgelere özgü ağaç türleri gibi orman ürünlerini ithal ederek, bu ürünleri iç ve dış piyasada pazarlayan işletmeler orman ürünleri ithalatçısı adı ile anılmaktadır. Bu işletmelerin, ülkemiz

odun hammaddesi ihtiyacının karşılanması ve piyasa dengesinin oluşturulmasındaki önemi büyüktür.

Türkiye'de, 2011 yılı itibariyle, yaklaşık 17,5 milyon m³ endüstriyel odun tüketimi gerçekleşmiştir. Bu tüketimin 13,5 milyon m³'ü Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından, yaklaşık 3 milyon m³'ü özel sektör tarafından ve 1-1,5 milyon m³'ü de ithalat yoluyla sağlanmıştır (OGM, 2012). Bu verilere göre orman ürünleri ithalatı yapan işletmeler ülkenin endüstriyel odun gereksiniminin %8,5'ini karşılamaktadır.

Bunun yanında, bu işletmeler tarafından, kereste, odun yongası, kontrplak, yonga ve lif levha gibi ürünler de ithal edilmektedir. 2010 yılında, 641 bin m³ kereste, 60 milyon m² lif levha ve orta yoğunlukta lif levha, 372 bin m³ odun yongası, yonga levha ve diğer levhaların ithalatı gerçekleştirilmiştir. Tüm bu ithalatların toplam parasal değeri yaklaşık 600 milyon Amerikan Doları'dır (Sakarya ve Canlı, 2011a; 2011b).

Orman ürünlerinde, Orman İdare Konseyi (Forest Stewardship Council, FSC) ve Orman Sertifikasyon Onay Programı (The Programme for the Endorsement of Forest Certification, PEFC) uluslararası sertifika kurumları tarafından geliştirilen, orman kaynaklarını kullanan ve

ticaretini yapan işletmeler tarafından kullanılan sertifika sistemine Koruma ve Gözetim Zinciri Sertifikası (Chain of Custody, CoC) denilmektedir (Tolunay ve Türkoğlu, 2011). Ormanlardan, ekolojik, ekonomik ve sosyal fonksiyonlarını göz önünde bulundurularak, sürdürülebilir şekilde faydalanılması prensibini benimseyen Orman Yönetim Sertifikası (FM) ve endüstride kullanılan CoC Sertifikası ormancılık sektöründe kabul görmüş ve son yıllarda kullanımı oldukça yaygınlaşmıştır. Sertifikalı orman ürünleri, tüketiciye ürünlerde taşıdığı sertifika etiketi ile sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda üretimin gerçekleştiğini belirtmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'ye orman ürünleri ithal eden işletmelerin, sertifikalı orman ürünleri hakkındaki bilgi düzeyleri ve yurtiçinden temin edilen hammadde ilişkin görüşleri tespit edilmeye çalışılmış, piyasadaki sertifikalı ürün talebi ve ithalatçı işletmelerin sertifika sistemine bakış açıları aktarılmaya çalışılmıştır.

2. Materyal ve yöntem

Araştırmanın çalışma alanını, Türkiye'ye tomruk, kereste, sanayi odunu, odun yongası, kontrplak, tropikal bölgelere özgü ağaç türlerini ithal ederek, bu ürünleri iç ve dış piyasada pazarlayan orman ürünleri ithalatçısı işletmeler oluşturmaktadır. Araştırma evrenini Türkiye Orman Ürünleri İhracatçıları, İthalatçıları ve Sanayicileri Derneği üyesi 72 orman ürünleri ithalatçısı işletme ve derneğe üye olmayan yaklaşık 50 kadar işletme oluşturmaktadır. Bu işletmelerin bilgilerine Dış Ticaret Müsteşarlığı veri tabanından ve Türkiye Orman Ürünleri İhracatçıları, İthalatçıları ve Sanayicileri Derneği'nden ulaşılmıştır. Veri toplama tekniği olarak 15 soruluk anket formundan yararlanılmıştır. Anket formunda işletmelerin mevcut durumunun tespitine yönelik 6 soru, sertifikalı orman ürünleri ile ilgili görüşlerinin ve yurtiçinden temin edilen hammadde durumuna ilişkin hazırlanmış 9 soruya yer verilmiştir. Anket formu, araştırmacılar tarafından işletme sahipleri veya sorumlu kişilerle yüz yüze görüşülerek doldurulmuştur. Araştırma evrenini temsil edecek örnek büyüklüğünün belirlenmesinde aşağıdaki formülden yararlanılmıştır (Baş, 2008).

$$N = [N * t^2 * p * q] / [d^2 * (N-1) + t^2 * p * q]$$

n= Örneklem alınacak sayı

N= Ana kütle büyüklüğü

t= Güven kat sayısı (%95'lik güven için bu katsayı 1,96 alınmaktadır)

p= Ölçmek istediğimiz özelliğin ana kütlede bulunma ihtimali (%50 alınmıştır)

q= Ölçmek istenilen özelliğin ana kütlede bulunmama ihtimali

d= Kabul edilen örneklem hatası (%10)

$$n = [122 * 1.96^2 * 0.5 * 0.5] / [0.10^2 * (122-1) + 1.96^2 * 0.5 * 0.5] = 54 \text{ bulunmuştur.}$$

Buna göre, 56 işletmeye anket uygulanmıştır. Bütün işletmelerin her birinin aynı olasılıkla anket uygulama kapsamına girme şansının eşit olduğu basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi için SPSS 20 istatistik paket programından yararlanılmış ve istatistiksel analizlerde 0,05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır. Verilerin güvenilirliğinin

hesaplanmasında Cronbach's Alpha katsayısından faydalanılmış ve genel nitelikli 6 soru dışındaki 9 soru dikkate alınarak yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha, 0,638 bulunmuştur. Güvenilirlik katsayısının 0,60-0,80 arasında olması ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Akgül ve Çevik, 2005).

Bu çalışmada, işletmelerin çalışan sayısı, yıllık net satış hasılatı, markalaşması, kalite belgesine sahip olması ve ihracat yapması değişkenlerine göre sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşleri arasında farklılık olup olmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede geliştirilen hipotezler şu şekildedir;

- H1: İşletmelerin çalışan sayısı ile sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.
- H2: İşletmelerin yıllık satış hasılatı ile sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.
- H3: Markaya sahip işletmelerin sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşleri farklılık göstermektedir.
- H4: Kalite belgesine sahip işletmelerin sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşleri farklılık göstermektedir.
- H5: İhracat yapan işletmelerin sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşleri farklılık göstermektedir.

Ayrıca, bu hipotezlerin sınanmasının yanında, diğer sorulara verilen cevaplar yönünden fark olup olmadığı da araştırılmıştır.

Öncelikle, elde edilen verilerin frekans analizi ve yüzdeleri belirlenmiştir. Daha sonra, işletmenin markasının bulunması, kalite yönetim sistemi belgesine sahip olmasına ve ihracat yapma durumuna göre sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşleri arasında fark olup olmadığının araştırılmasında; iki grup için, Bağımsız Örneklem t testinden, ikiden fazla grup için Tek Yönlü Varyans analizinden yararlanılmıştır. Farkın hangi gruptan kaynaklandığının tespiti için ise Duncan testi kullanılmıştır.

3. Bulgular ve tartışma

3.1. İşletme büyüklüklerine ilişkin frekans ve yüzde analizi sonuçları

Çalışma kapsamındaki işletmelerin çalışan sayısı ve yıllık satış hasılatlarına ait frekans ve yüzde değerleri Çizelge 1'de verilmiştir.

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkındaki Yönetmeliğe göre bu çalışma kapsamındaki işletmeler mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeler grubunda yer almaktadır.

Çizelge 1. İşletmelerin büyüklüğüne ilişkin bilgiler

Çalışan Sayısı	Sayı	Oran (%)
1-10 Kişi	13	23,2
11-50 Kişi	20	35,7
51-250 Kişiyeye kadar	23	41,1
Toplam	56	100,0
Yıllık Satış Hasılatı		
1 Milyon TL'ye kadar	20	35,7
1-8 Milyon TL arası	28	50,0
8-40 Milyon TL'ye kadar	8	14,3
Toplam	56	100,0

Bu işletmelerin %23,2'si mikro, %35,7'si küçük ve %41,1'i orta büyüklüktedir. Ülkemizde, orman ürünleri sektöründe yer alan işletmelerin büyük çoğunluğu mikro işletmelerden oluşmaktadır (DPT, 2006). İthalatçı işletmelerin satış hacimlerinin yüksek, çalışan sayılarının sektördeki diğer işletmelere göre nispeten az olması, araştırmada küçük ve orta ölçekteki işletme sayısının %58,9 olmasını sağlamıştır.

Türkiye, 2010 yılı verilerine göre kereste ithalatının %30,5'ini Rusya'dan, %25,5'ini Ukrayna'dan, %9,9'unu Romanya'dan, %8,5'ini Kamerun'dan ve %4,9'unu Bulgaristan'dan yapmıştır. Bu ithalatın parasal (nakdi) değeri, 132,3 Milyon Amerikan Doları'dır (Sakarya ve Canlı, 2011a). Yine Sakarya ve Canlı (2011c) tarafından hazırlanan Tomruk Raporu'na göre, Türkiye'nin tomruk ithalatı değeri 147 milyon Amerikan Dolar olduğu ve bu ithalatın Ukrayna, Rusya ve Kamerun'dan gerçekleştiği belirtilmiştir.

3.2. İşletmelerin markalaşma, kalite belgesi sahipliği, ihracat yapma ve dağıtım kanalı çeşitliliğine ilişkin frekans ve yüzde analizi sonuçları

İşletmelerin bir markaya ve kalite belgesine sahip olması, ihracat yapması ve satışlarda kullandığı dağıtım kanalına ait frekans analiz ve yüzde değerleri Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2'de görüldüğü gibi araştırma kapsamındaki işletmelerin %66,1'inin markası yok iken, %33,9'unun vardır. ISO 9001, TSE-TSEK ve ISPM 15 yetki belgesi gibi diğer ağaç malzemeler için kullanılan kalite belgelerine %64,3'ü sahipken, %35,7'si sahip değildir. İşletmelerin %66,1'i ihracat gerçekleştirmektedir.

İthalatçı firma ile doğrudan irtibata geçip ihtiyaçlarını temin etme yöntemi yaygın olarak kullanılmaktadır (%39,3). Bunun yanında, işletmelerin hepsinin ithalatçı olması sebebiyle satışlarda dağıtım kanalı olarak orman ürünleri toptancıları/perakendecilerini de kullanmaktadır.

2010 yılı itibarıyla Türkiye, en çok kereste ihracatını yaptığı ülkeler arasında Irak %27'lik payla ilk sırada yer alırken, bunu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Azerbaycan, Türkmenistan ve Ürdün takip etmiştir. Türkiye'nin kereste ihracatı değeri 14,9 milyon Amerikan Doları'dır (Sakarya ve Canlı, 2011a). 2010 yılı verilerine göre tomruk ihracatı ise 2 milyon Amerikan Doları ile en çok ihracat yapılan ülkeler ise Irak, Libya ve Suriye'dir (Sakarya ve Canlı, 2011c). Türkiye'nin tomruk ve kereste ihracat hacmi ise yaklaşık 20 milyon Amerikan Doları'dır.

Günümüzde işletmelerin kendine has markalarının ve çeşitli kalite belgelerinin veya sertifikalarının bulunması, birçok kullanıcı tarafından ürünlerin kaliteli ve güvenilir olduğu kanısı yaratmakta ve işletmeler için saygınlık kazandırmaktadır. Özellikle ithalat ve ihracata söz konusu olan mallarda bazı sertifikalar zorunlu tutulmaktadır.

Yurtiçindeki hammadde ile ilgili sorunlara ait bilgiler Çizelge 3'de verilmiştir. %28,6 ile fiyatlarının yüksek olması ilk sırada gelmektedir. Hammadde miktarının yetersiz olması ve hammadde kalitesinin düşük olması %25'er oranında belirtilmiştir. Amaca uygun hammadde bulmak ve istenilen zamanda temin etmekte yaşanan sorunlar arasında gösterilmektedir.

Gavcar ve Arslan (1999) tarafından yapılan çalışmada, özel sektör kereste işletmelerinin, yurtiçi hammadde ile ilgili yaşadığı problemlerde hammadde yetersizliği ve kalite

uygunluğundan yakındıkları belirtilmektedir. Bu araştırma göstermiştir ki bu iki problem henüz çözümlenememiş ve endüstrinin en büyük yurtiçi hammadde sorunları olmaya devam etmektedir.

Şekil 1'de görüldüğü gibi yurtiçinden temin edilen kayın tomrukları (resmin üst kısmı) ormanda veya orman deposunda fazla beklemesi neticesinde ardaklanarak kalitesi düşmüş ve ekonomik değerini kaybetmiştir. Yurt dışından ithal edilen kayın tomrukları ise (resmin alt kısmı) gerek boyut gerekse yapı bakımından daha uygundur (Türkoğlu, 2011). Yine, piyasada özel amaçlar için talep gören değişik ebatlı kereste partilerinin Bulgaristan'da üretildiği ve ihtiyaca binaen özellikle ithal edildiği belirtilmiştir.

Çizelge 2. İşletmelerin markalaşma, kalite belgesi sahipliği, ihracat yapma ve dağıtım kanalı çeşitliliğine ilişkin bilgiler

İşletme markası	Sayı	Oran (%)
Markaya sahip	19	33,9
Markası olmayan	37	66,1
Toplam	56	100,0
Kalite belgesine sahiplik		
Kalite belgesine sahip	36	64,3
Kalite belgesi olmayan	20	35,7
Toplam	56	100,0
Ihracat yapma durumu		
Evet	37	66,1
Hayır	19	33,9
Toplam	56	100,0
Satışlarda kullandığı dağıtım kanalı		
Tüketici doğrudan bizden alır	22	39,3
Toptancı/perakendeciler vasıtasıyla	21	37,5
Bayilerimiz vasıtasıyla	6	10,7
Diğer	7	12,5
Toplam	56	100,0

Çizelge 3. Yurtiçi hammadde durumuyla ilgili bilgiler

Yurtiçi hammadde durumu	Sayı	Oran (%)
Hammadde miktarı yetersiz	14	25,0
Kalite düşük	14	25,0
Fiyat yüksek	16	28,6
Amaca uygun	6	10,7
Zaman problemi	6	10,7
Toplam	56	100,0

Şekil 1. Yurtdışından ithal kayın tomrukları ile yurtiçinden temin kayın tomrukları (Foto: T. Türkoğlu)

3.3. İşletmelerin sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşlerine ilişkin frekans ve yüzde analizi sonuçları

İşletmelerin sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşlerine ait bulgular Çizelge 4’te verilmiştir.

Çizelge 4’ten işletme sahiplerinin, sertifikalı orman ürünleri hakkında bilgiye %54,4’nün sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bilgi sahibi olmayanlara da önceden hazırlanmış olan bilgi notu aktarılmış ve sertifika sistemi hakkında bilgi verilmiştir. Ülkemizde, orman ürünlerinin sertifikalandırılması hakkındaki bilgilendirme eğitimi, bazı özel sertifikalandırma kuruluşları vasıtasıyla belirli bir ücret karşılığında yapılmaktadır. Bu eğitimler, sahip, yönetici ve personellerin hepsini kapsamaktadır. Özellikle sertifikaya sahip olmak isteyen işletmeler bu eğitimleri mutlaka almaları gerekmektedir. Nitekim Çizelge 4’de göre, bu eğitimlere, araştırmaya konu olan işletme sahiplerinden veya yöneticilerinden %7,1’i katılmış, %14,3’üne katılması için teklif edilmiş, fakat katılmamış ve %78,6’sı da katılmamıştır.

Çizelge 4. İşletmelerin sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşlere ilişkin frekans ve yüzde analizi sonuçları

Sertifikalı orman ürünleri hakkında bilgiye sahiplik	Sayı	%
Evet	31	54,4
Hayır	25	45,6
Toplam	56	100,0
Sertifikalandırma kuruluşlarının verdiği eğitime katılma	Sayı	%
Eğitim aldık	4	7,1
Eğitim almadık	44	78,6
Teklif geldi, katılmadık	8	14,3
Toplam	56	100,0
Sertifikalı orman ürünleri ticareti yapma isteği	Sayı	%
Evet	49	87,5
Hayır	7	12,5
Toplam	56	100,0
Sertifikalı orman ürünlerinin fiyatı normallerine göre yüksek olması durumunda ticareti yapma isteği	Sayı	%
Evet	33	58,9
Hayır	23	41,1
Toplam	56	100,0
Piyasada özellikle sertifikalı orman ürünü talebi	Sayı	%
Var	6	10,7
Yok	50	89,3
Toplam	56	100,0
Satışlarda sertifika ile ilgili sorun yaşama	Sayı	%
Sorun yaşamadım	48	85,7
Alıcı sertifikayı sordu, fakat siparişi iptal etmedi	6	10,7
Sipariş iptal edildi	2	3,6
Toplam	56	100,0
Satışlarda talep edilen sertifika	Sayı	%
PEFC	0	0
FSC	6	10,7
FSC veya PEFC	3	5,4
TSE ve TSEK	8	14,3
ISO 9001	2	3,6
Diğer	15	26,8
Herhangi bir sertifika talebi yoktur	22	39,2
Toplam	56	100,0
Sertifika sisteminin ekonomik bir çıkar sağlamak için kurulmuş bir süreç olduğu fikrine katılma	Sayı	%
Katılıyorum	8	14,3
Katılmıyorum	22	39,3
Kısmen katılıyorum	26	46,4
Toplam	56	100,0

İşletmelerin %87,5’i sertifikalı orman ürünleri ticareti yapmaya sıcak bakmaktadır. %58,9’u ise sertifikalı ürünlerin fiyatının yüksek olması durumunda bile ticaretini yapacağını vurgulamıştır. Piyasada, sertifikalı orman ürünlerinin özellikle talep edildiği durumla karşılaşma oranı ise %10,7’dir. Bu sebeple sorun yaşan siparişi iptal edildiğini belirten işletmelerin oranı %3,6’dır. Yine %10,7’lik bir grupta sertifikalı ürünün sorulduğunu fakat siparişin iptal edilmediğini belirtmiştir. Satışlarda talep edilen sertifikalar arasından FSC, %10,7, üründe FSC veya PEFC’den herhangi birinin olmasının talebi ise %5,4’dür. Orman ürünlerindeki sertifika sisteminin ekonomik bir çıkar için oluşturulmuş bir süreç olduğu fikrine %46,4’ü kısmen katılırken, %22’si katılmamış ve %14,3’ü ise bu fikre katılmıştır.

Orman ürünleri ithalatçısı işletmelerin depolarında yapılan gözlemlerde yurt dışından ithal edilen birçok ürünün sertifikalı olduğu tespit edilmiştir. Rusya’nın Sibirya bölgesinden, İsveç’ten, Finlandiya’dan, Letonya’dan, Estonya’dan ithal edilmiş kereste partilerinin FSC veya PEFC sertifikası taşıdığı, Brezilya’dan ithal edilen kontrplak partilerinin ise FSC sertifikalı olduğu gözlemlenmiştir. Bu ürünlere ait fotoğraflar Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. İthal edilmiş sertifikalı kereste ve kontrplak partileri (Foto: T.Türkoğlu)

Firma yetkilileri ile sertifikalı orman ürünlerinin maliyetleri konusunda yapılan görüşmede, fiyatlarda fazla değişimin olmadığı, tedarik edilen firmanın bu ürünleri gönderdiği belirtilmiştir. Fakat sertifikalı tropikal türlerin fiyatlarının %10-20 arasında daha fazla olduğu vurgulanmıştır (Türkoğlu, 2011).

3.4. Bağımsız örneklem t testi sonuçları

İşletmelerin markasının ve kalite belgesinin olup olmamasına ve ihracat yapılıp yapılmamasına göre anket sorularına verilen cevaplar yönünden fark olup olmadığına ait bulgular Çizelge 5, 6 ve 7'de verilmiştir.

İşletmelerin markaya sahip olmasına göre verilen cevaplar yönünden fark olup olmadığına araştırılmasında, 0,05 düzeyinde ($p < 0,05$) anlamlı bir farklılaşmanın işletmelerin çalışan sayısı ve ihracat yapma durumlarında tespit edilmiştir (Çizelge 5). Bu sonuca göre, H3 hipotezi red edilmiştir. Markaya sahip işletmelerin sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşleri farklılık göstermemektedir. Markaya sahip olma ile çalışan sayısı arasındaki farkın oluşmasının sebebi ise, çalışan sayısı arttıkça markaya sahip olma oranı arttığı ve 50-250 kişi çalışması olan işletmelerin büyük çoğunluğunun markasının olduğu görülmüştür. Markaya sahip olma ile ihracat yapma durumu arasındaki farkın ise ihracat yapan işletmelerin markaya sahip olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

İşletmelerin kalite belgesine sahip olma durumuna göre yapılan t-testi sonuçlarına göre 0,05 düzeyinde ($p < 0,05$)

anlamlı bir farklılaşmanın yalnız çalışan sayısı ile olduğu tespit edilmiş ve bu farklılığın çalışan sayısının 50-250 kişi arasında olan işletmelerin kalite belgesine sahip olma oranının yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür (Çizelge 6). Bu nedenle H4 hipotezi red edilmiştir. Kalite belgesine sahip işletmelerin sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşleri farklılık göstermemektedir.

Araştırmaya katılan işletmelerin ihracat yapma durumlarına göre yapılan Bağımsız Örneklem t-testi sonuçları Çizelge 7'de verilmiş olup, 0,05 düzeyinde ($p < 0,05$) anlamlı bir farklılaşmanın çalışan sayısı, yıllık satış hasılatı, yurtiçi hammadde sorunu, sertifikalı orman ürünleri hakkında bilgi düzeyi, sertifikalı orman ürünleri yapma isteği ve fiyatı yüksek olsa bile sertifikalı orman ürünlerin ticaretini yapmak isteğinde olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda, H5 hipotezi kabul edilmiştir. İhracat yapan işletmelerin sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşleri farklılık göstermektedir.

Bağımsız örneklem t-testi sonuçları ile ortaya konulan farklılıkların çalışan sayısı ve yıllık satış hasılatı yüksekliği, markaya sahipliği ve sertifika ile ilgili bilgi düzeyi yüksekliğinden kaynaklandığı edilmiştir. Ayrıca ihracat yapan işletmeler yurtiçi hammadde fiyatlarının yüksek olduğunu vurgulayan gruptur. Sertifikalı orman ürünleri ticareti yapmayı istedikleri ve fiyatının yüksek olması bile bu isteklerini azaltmadığı aradaki farkın oluşmasına sebep olmuştur.

Çizelge 5. Markaya sahip olma durumuna göre bağımsız örneklem t-testi sonuçları

Değişkenler	Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Çalışan sayısı	Markaya sahip	19	2,6316	0,68399	3,355	0,001
	Markası olmayan	37	1,9459	0,74334		
İhracat yapma durumu	Markaya sahip	19	1,8421	0,37463	2,098	0,041
	Markası olmayan	37	1,5676	0,50225		

Çizelge 6. Kalite belgesine sahip olma durumuna göre bağımsız örneklem t-testi sonuçları

Değişkenler	Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Çalışan sayısı	Kalite belgesine sahip	36	2,3889	0,76636	2,845	0,000
	Kalite belgesi olmayan	20	1,8000	0,69585		

Çizelge 7. İhracat yapma durumuna göre bağımsız örneklem t-testi sonuçları

Değişkenler	Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Çalışan sayısı	İhracat yapan	37	2,4054	0,64375	-3,255	0,002
	İhracat yapmayan	19	1,7368	0,87191		
Yıllık satış hasılatı	İhracat yapan	37	3,0000	0,66667	-3,639	0,001
	İhracat yapmayan	19	2,3684	0,49559		
Markaya sahip olma	İhracat yapan	37	1,5676	0,50225	2,098	0,041
	İhracat yapmayan	19	1,8421	0,37463		
Yurtiçi hammadde sorunu	İhracat yapan	37	2,8378	1,28048	-2,258	0,028
	İhracat yapmayan	19	2,0526	1,12909		
Sertifikalı orman ürünleri hakkında bilgi düzeyi	İhracat yapan	37	1,2703	0,45023	4,181	0,000
	İhracat yapmayan	19	1,7895	0,41885		
Sertifikalı orman ürünleri ticareti yapma isteği	İhracat yapan	37	1,0541	0,22924	2,306	0,025
	İhracat yapmayan	19	1,2632	0,45241		
Sertifikalı orman ürünleri fiyatı yüksek olsa bile ticaretini yapma isteği	İhracat yapan	37	1,2432	0,43496	3,967	0,000
	İhracat yapmayan	19	1,7368	0,45241		

3.5. Tek yönlü varyans ve farklılık analizi sonuçları

Çalışan sayısı ve yıllık satış hasılatı değişkenlerine göre yapılan basit varyans analizi sonuçları Çizelge 8'de ve Çizelge 9'da verilmiştir.

Çizelge 8'e göre işletmenin yıllık satış hasılatına, markaya sahip olma durumuna, kalite belgesinin bulunmasına göre ve ihracat yapma duruma göre fark vardır. İşletmelerin çalışan sayısı ile sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamış ve H1 hipotezi red edilmiştir. Bu sonuca göre farklılık tespit edilen işletme özelliğinin hangi çalışma grubundan kaynaklandığını belirlemek için yapılan duncan testi sonucuna göre, yıllık satış hasılatı, markaya sahiplik, ihracat yapmasına göre aradaki farkın 50-250 kişi çalıştıran orta büyüklükteki işletmelerden kaynaklandığı görülmüştür. Kalite belgesine sahip duruma ait duncan test sonucuna göre aradaki fark, 1-10 kişi çalıştıran mikro büyüklükteki işletmelerden kaynaklanmaktadır.

Yıllık net satış hasılatına göre oluşturulan gruplar arasında fark olup olmadığının belirlenmesi için yapılan basit varyans analizine ilişkin sonuçlar Çizelge 9'da verilmiştir. İşletmenin çalışan sayısına, markaya sahip olma durumuna, ihracat yapma durumuna, yurtiçi hammadde sorununa, sertifikalı orman ürünleri hakkındaki bilgi düzeyine ve sertifikalı orman ürünleri fiyatı yüksek olsa bile ticaretini yapma isteğine göre fark vardır. Bu durumda, İşletmelerin yıllık satış hasılatı ile sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş ve H2 hipotezi kabul edilmiştir.

Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan duncan testi sonuçlarına göre yıllık satış hasılatı ile çalışan sayısı, markaya sahip olması, ihracat yapması ve yurtiçi hammadde sorununa ilişkin farklılığın mikro işletmeler ile orta büyüklükteki işletmelerin yapısından kaynaklandığı gözlemlenmiştir.

Sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüş farklılığını belirlemek için yapılan duncan testi sonuçları Çizelge 10 ve Çizelge 11'de verilmiştir.

Çizelge 8. Çalışan sayısına göre yapılan basit varyans analizi sonuçları

Değişkenler	Kareler Toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Yıllık satış hasılatı	5,193	2	2,596	6,801	0,002
	20,236	53	0,382		
	25,429	55			
Markaya sahip olma	2,833	2	1,417	7,723	0,001
	9,721	53	0,183		
	12,554	55			
Kalite belgesi sahipliği	2,018	2	1,009	4,933	0,011
	10,839	53	0,205		
	12,857	55			
İhracat yapma durumu	3,133	2	1,566	8,812	0,000
	9,421	53	0,178		
	12,554	55			

Çizelge 9. Yıllık satış hasılatına göre yapılan basit varyans analizi sonuçları

Değişkenler	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Çalışan sayısı	7,461	2	3,730	7,390	0,001
	26,754	53	0,505		
	34,214	55			
Markaya sahip olma	1,479	2	0,739	3,538	0,036
	11,075	53	0,209		
	12,554	55			
İhracat yapma durumu	2,504	2	1,252	6,601	0,003
	10,050	53	0,190		
	12,554	55			
Yurtiçi hammadde sorunu	9,932	2	4,966	3,299	0,045
	79,782	53	1,505		
	89,714	55			
Sertifikalı orman ürünleri hakkında bilgi düzeyi	1,736	2	0,868	3,800	0,029
	12,104	53	0,228		
	13,839	55			
Sertifikalı orman ürünleri fiyatı yüksek olsa bile ticaretini yapma isteği	1,589	2	0,795	3,520	0,037
	11,964	53	0,226		
	13,554	55			

Çizelge 10. Sertifikalı orman ürünleri hakkındaki bilgi düzeyine ait duncan testi sonuçları

Yıllık Satış Hasılatı (Milyon TL)	N	1	2
< 1	8	1,1250	
1-8	28	1,3929	1,3929
8-40	20		1,6500

Çizelge 11. Sertifikalı orman ürünleri fiyatı yüksek olsa bile ticaretini yapma isteğine ait duncan testi sonuçları

Yıllık Satış Hasılatı (Milyon TL)	N	1	2
< 1	8	1,0000	
1-8	28		1,4643
8-40	20		1,5000

Çizelge 10 ve Çizelge 11'deki duncan testi sonuçlarına göre, mikro işletmeler ile orta büyüklükteki işletmelerin, sertifikalı orman ürünleri hakkındaki görüş ayrılığında kaynaklandığı tespit edilmiştir.

4. Sonuç ve öneriler

Orman ürünleri (Tomruk, kereste, sanayi odunu, odun yongası, yonga ve lif levha, kontrplak ve tropikal bölgelere özgü ağaç türleri gibi) ithalatçısı işletmelerin, ülkemizdeki sertifikalı orman ürünlerinin durumu hakkındaki görüşlerinin araştırıldığı bu çalışmaya mikro, küçük ve orta büyüklükteki 56 işletme katılmıştır. Bu işletmelerden bazıları hem ithalat hem de ihracat gerçekleştirmektedir. Özellikle çalışan sayısı ve yıllık net satış hasılatı yüksek işletmelerin büyük çoğunluğunun ihracat yaptıkları, kalite belgesine ve ürünlerine ait bir markaya sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu işletmelerin sertifikaya ilişkin bilgi düzeylerinin ve bakış açılarının mikro ve küçük işletmelere göre farklı olduğu gözlemlenmiştir. Yurtiçi hammadde durumuna ilişkin ise fiyatının yüksek olması, kalitesinin düşük olması ve miktarının yetersizliği önemli konular olarak belirtilmiştir.

İşletme büyüklüğünün artması ile birlikte sermaye ve kurumsal yapıda güçlenme meydana gelmekte, bu da yenilikleri takip ederek fırsatların yakalanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. İşletmelerin büyüklüğü, bir markaya ve kalite belgesine sahip olması ile ihracat yapması önemli değişkenler olarak karşımıza çıkmış, bu parametrelere göre gerek hammadde ilişkin fikirlerinde, gerekse sertifikalı orman ürünlerine bakış açılarında farklılıkların bulunduğu tespit edilmiştir.

Sertifikalı orman ürünleri talebinin %10 civarında olduğu, satışlarda sertifika talebi dolayısıyla siparişleri iptal oranı ise %3,6 bulunmuştur. Talep edilen en önemli sertifika ya da belgenin Türk Standartlarına uygunluk belgesinin olduğu ve bunu diğer ithalat ve ihracatla ilgili diğer belgelerin takip ettiği belirtilmiştir. FSC ve PEFC sertifikalarından birinin talep edilmesi %5,4 iken, özellikle FSC sertifikasının talep edilmesi %10,7 oranında olmuştur. PEFC sertifikası ise özellikle istenen bir belge durumunda olmamıştır. Araştırma kapsamındaki işletmeler, sertifikalı orman ürünleri ticaretine sıcak bakmaktadır. Sertifikanın sürdürülebilir orman yönetimi uygulamalarını teşvik etmesi sebebiyle bu konunun sektör için önemli olduğuna inanılmaktadır. Özellikle büyük işletmeler, sertifikalı orman ürünlerinin fiyatının yüksek olması durumunda bile bu ürünlerin ticaretini yapmak istediklerini belirtmiştir. İthalatçı firmaların depolarında yapılan gözlemlerde de Avrupa ülkelerinden ithal edilen birçok kereste partisinin sertifikalı olduğu görülmüştür. Bu durumda ülkemiz ihtiyacının belirli bir bölümünü karşılayan ithalatçı firmaların, farkında olmadan sertifikalı orman ürünleri ticaretini yaptıkları anlaşılmıştır.

Nitekim, Orman Genel Müdürlüğü, Bolu, Kastamonu, Muğla ve yeni eklenecek bölgelerde sertifikalı hammadde arzına başlamıştır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda sertifikalı hammaddeleri ülkemiz piyasasında bulmak zor olmamakta ve hatta miktar bazında oldukça çok olduğu bile tahmin edilmektedir. Son yıllarda bu tür gelişmelerle birlikte ülkemiz orman ürünleri sektöründe sertifikalı işletme sayısında hızlı bir artış olmuştur.

Ülkemizde, sertifikalı orman ürünleri talebi ciddi derecelere ulaşmasa da, sertifika sisteminin dünya ormanlarını kabul görmüş evrensel yönetim ilkelerine göre yönetilmesini teşvik etmesi sebebiyle önemi büyüktür. Bu amaca hizmet etmek isteyen nihai tüketicilerin ve endüstri tüketicilerinin destekleri ile daha da büyüyeceği açıktır. Çünkü işletmelerde varlıklarını devam ettirebilmek için günün koşullarına göre gerekli düzenlemeleri yapmak zorundadır.

Teşekkür

Bu makale, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nde hazırlanmış doktora tezinin bir bölümünün özeti olup, SDÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 1912-D-09 no'lu araştırma projesi olarak desteklenmiştir.

Kaynaklar

- Akgül, A., Çevik, O., 2005. İstatistiksel Analiz Teknikleri SPSS'te İşletme Yönetimi Uygulamaları. Emek Ofset, Ankara.
- Baş, T., 2008. Anket Nasıl Hazırlanır Uygulanır Değerlendirilir. Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara.
- DPT, 2006. Ağaç ürünleri ve mobilya sanayii özel ihtisas komisyonu raporu. Dokuzuncu Kalkınma Planı, Ankara, http://plan9.dpt.gov.tr/oik57_agacmobilya/agac_mobilya.pdf (Erişim: 12.10.2010).
- Gavcar, E., Arslan, Ü.S., 1999. Kereste endüstrisinde işletmecilik. Tr. J. Of Agriculture and Forestry, 23(4): 855-861.
- Korkut, S., Demircan Çakar, N., Bekar, İ., 2010. Türkiye ahşap kurutma endüstrisinin mevcut durumu, temel sorunları ve gelecek yönelimleri. Doğu Üniversitesi Dergisi, 11(1): 109-123.
- OGM, 2012. Endüstriyel ve Yakacak Odun Üretimi Verileri. Orman Genel Müdürlüğü İşletme ve Pazarlama Dairesi Başkanlığı, Ankara, <http://isletmepazarlama.ogm.gov.tr> (Erişim:15.06.2013).
- Sakarya, S., Canlı, Ş., 2011a. Kereste raporu. Orta Anadolu Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri İhracatçıları Birliği, Ankara, www.turkishwood.org/TR,117/kereste-raporu.html (Erişim: 15.06.2013)
- Sakarya, S., Canlı, Ş., 2011b. Levha sanayi raporu. Orta Anadolu Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri İhracatçıları Birliği, Ankara, www.turkishwood.org/TR,115/levha-sanayi-raporu.html (Erişim: 15.06.2013).
- Sakarya, S., Canlı, Ş., 2011c. Tomruk raporu. Orta Anadolu Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri İhracatçıları Birliği, Ankara, www.turkishwood.org/TR,118/tomruk-raporu.html (Erişim: 15.06.2013).
- Tolunay A., Türkoğlu, T., 2011. Orman ürünleri sertifikasyonu, amacı, uygulamalar ve tüketici üzerine etkileri. Orman ve Av Dergisi, 6: 26-27.
- Türkoğlu, T., 2011. Türkiye'deki orman endüstrisi işletmelerine sürdürülebilir orman yönetimi çerçevesinde odun hammaddesi tedariki ve orman ürünlerinin sertifikasyonu. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.